

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що категорія соціального діалогу (партнерства) є дуже важливою для сучасного трудового права України. В свою чергу, незважаючи на прийняття наприкінці 2010 року Закону України «Про соціальний діалог», в нашій державі зазначене явище в значній мірі не узагальнено та не конкретизовано. А це, в свою чергу, обумовлює ряд помилок та суперечностей при визначенні сторін соціального діалогу (партнерства), а також його основної мети. Для більш ефективного застосування такого інституту трудового права, доречним вбачається співставлення його положень з існуючою законодавчою базою України, правозастосовним досвідом, а також з науковою думкою вчених-правників, з подальшим ізолюванням органів державної влади та органів місцевого самоврядування від колективно-договірних відносин, що виникають в сфері соціального партнерства.

В. В. Кудрявцева,

асистент кафедри господарського права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ОКРЕМІ ДОКТРИНАЛЬНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Загальновідомо, що інвестування виступає однією з найважливіших фаз ринкового і, власне економічного обороту поряд з організацією виробництва й реалізацією товарів і послуг. Проте проблематика законодавчої систематизації й кодифікації інвестиційного законодавства досі залишилася поза увагою юридичної науки, в той час як розвиток законодавства у сфері регулювання інвестиційних відносин об'єктивно потребує моніторингу його стану, зокрема в контексті відповідності цілям задіяних правових засобів і механізмів, часу, змісту й обсягу їх правового регулювання. З огляду на те, що ці аспекти є взаємозумовленими, їх розгляд на кожному етапі розвитку законодавства повинен стати обов'язковою програмою для спрямування зусиль юридичної науки.

Варто зазначити, що інвестиційне законодавство України крок за кроком складалося протягом останнього десятиріччя. Сьогодні мало хто вже вправі заперечити факт існування вітчизняного інвестиційного законодавства як самостійної галузі. Безумовно, воно не може претендувати на визначення в якості моногалузевого, оскільки поєднує в своєму складі приватноправове (договірні форми інвестування) і публічно-правове регулювання інвестиційних відносин (застосування спеціальних режимів залучення й реалізації інвестицій, облік і контроль за здійсненням інвестиційних процесів). Однак, сучасне законодавство України, враховуючи домінуючу тенденцію до його спеціалізації, все більше

формує комплексні галузі, що охоплюють норми права за різною галузевою належністю. Безперечно, що інвестиційне законодавство як раз і є такою комплексною (вторинною) галуззю, первинними для якої у приватноправовому вимірі є цивільне законодавство та законодавство про міжнародне приватне право, а в публічно-правовому – адміністративне, фінансове та деякі інші його галузі.

Після досить бурхливого розвитку сучасне інвестиційне законодавство потребує серйозних законотворчих зусиль, спрямованих на об'єднання великої кількості його інститутів шляхом систематизації й максимальної уніфікації норм щодо правового регулювання складу інвестиційних відносин, правових форм їх реалізації, засобів регулювання, стимулювання інвестиційних процесів та оптимізації функціонування ринку інвестиційних ресурсів. На нашу думку, такою формою систематизації повинна стати саме кодифікація інвестиційного законодавства. Зараз важко точно сказати, за якою формулою вона має здійснюватися. Так, з одного боку існує необхідність кодифікувати підвалини інвестиційного законодавства та ключові положення його інститутів, а з іншого – такі інститути, як спеціальні режими у вільних економічних зонах та територіях пріоритетного розвитку або статус і регулювання діяльності інвестиційних посередників претендують на досить обсяжну й автономну інституційну кодифікацію.

Вказане свідчить про те, що проблема кодифікаційних законотворчих робіт у цій галузі повинна стати предметом самостійних наукових досліджень. Додатковою обставиною, яка актуалізує необхідність проведення таких наукових робіт, є дефективність інвестиційного законодавства, а саме – наявність великої кількості прогалин у регулюванні законодавчих форм та їх суттєве відставання від реального розвитку суспільних відносин у цій царині.

Спираючись на викладені вище міркування, на наш погляд основні наукові й законотворчі зусилля мають бути спрямовані на вдосконалення правового регулювання інвестиційних відносин шляхом уточнення, модифікації й деталізації цілої низки дефініцій і положень. Зокрема це стосується:

1) визначення шляхом уніфікації таких понять, як "інвестиція", "інвестування", "інвестиційна діяльність", "суб'єкти інвестиційної діяльності" та "реалізація інвестицій";

2) трактування різновидів інвестицій і форм інвестиційної діяльності. В цьому контексті необхідно здійснити поглиблені наукові дослідження, законодавче уточнення й деталізацію: переліку об'єктів інтелектуальної власності й умов їх інвестування до статутних фондів підприємств; регулювання корпоративних відносин, що виникають унаслідок інвестування прав інтелектуальної власності до статутних фондів підприємств (порядок їх передачі, використання тощо); формування наукового й законодавчого визначення договорів інвестиційного характеру та їх переліку. Особливу увагу слід приділити визнанню інвестиційними договорів кредитування, фінансового лізингу, франчайзингу, ліцензійних

договорів, договорів про сумісну діяльність тощо; законодавчого закріплення такої особливої прямо не передбаченої законом форми інвестиційної діяльності як самоінвестування (мова йде про самостійне спрямування підприємством певної частини отриманого прибутку на реалізацію власного інвестиційного проекту, що має передбачати надання йому відповідних пільг);

3) формулювання таких категорій, як "інвестиційний проект", "мета інвестиційного проекту", "термін реалізації інвестиційного проекту" та "місце реалізації інвестиційного проекту". Зазначені питання особливо актуалізуються у практиці реалізації законодавства про спеціальні інвестиційні режими у вільних економічних зонах та територіях пріоритетного розвитку з метою запобігання зловживанням у цій сфері й утворення чіткого, прозорого правового регулювання інвестиційних відносин.

Необхідно також прискорити розробку й прийняття Закону України "Про довічне управління майном", що є достатньо важливим складником існування цивілізованого ринку інвестицій.

Крім того, на сьогодні дуже актуальною й поширеною формою інвестиційних відносин виступає франчайзинг (комерційна концесія). З огляду на неспроможність норм Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ) врегулювати всі сторони цього дуже складного договірного зобов'язання (такі різновиди франчайзингу, як товарний, виробничий, франчайзинг послуг, мають суттєву специфіку регулювання, зокрема це стосується відповідальності сторін перед споживачами, порядку здійснення розрахунків, підстав для припинення договорів та ін.). Вважаємо, що вже настав час прийняти Закон України "Про франчайзинг".

В Україні прийнято низку дуже важливих інвестиційних законів, наприклад Закони України «Про концесії», «Про угоди про розподіл продукції», але треба констатувати, що сподівання на їх швидке спрацювання на жаль не виправдали себе. Ось чому виникла нагальна потреба забезпечити їх чітким, прозорим підзаконним регулюванням, що особливо актуально для місцевих рад, які оперують комунальним майном.

Слід підкреслити, що перелічені вище заходи є лише питаннями першої законотворчої необхідності. Що ж стосується самого інвестиційного законодавства, зокрема процесу його вдосконалення, то це вже проблема постійних цілеспрямованих законотворчих зусиль, оскільки імперативом сучасного суспільного життя є якісне й кількісне економічне зростання, а сприятливий правовий режим інвестування при цьому виступає першочерговим питанням.

На наш погляд, вирішення зазначених питань розвитку інвестиційного законодавства дозволить створити необхідний баланс між уніфікацією і спеціалізацією правового регулювання інвестиційних відносин, привести його у відповідність з ключовими міжнародно-правовими джерелами, а це, у свою чергу, повинно дати змогу безпосередньо перейти до кодифікаційних робіт у цій галузі.

Враховуючи складну правову природу інвестиційних правовідносин, адже вони можуть бути і речовими, і зобов'язальними, і корпоративними, їх можна сприймати як інтегрований результат системного використання значної кількості цивільно-правових конструкцій та застосування норм більшості цивільно-правових інститутів до певної міри. Так, інвестиціями можуть бути майже всі об'єкти цивільних прав, перелічені в статті 177 ЦКУ. Окрім того, за своїм суб'єктним складом інвестиційні правовідносини передбачають у якості суб'єктів інвестиційної діяльності як фізичних осіб, в тому числі підприємців, так і юридичних осіб, головним чином приватного права, включаючи такі складні організаційно-правові форми, як інституціональні інвестори (комерційні банки, корпоративні інвестиційні фонди, недержавні пенсійні фонди, страхові компанії тощо). Усе це свідчить про те, що Цивільний кодекс України є важливішим законодавчим чинником регулювання цієї приватноправової категорії «особистих майнових відносин, заснованих на юридичній рівності, свободі волевиявлення, майновій самостійності їх учасників».

Слід зазначити, що і держава, і територіальні громади за своїм правовим положенням є суб'єктами різноманітних інвестиційних правовідносин. Інше питання – наскільки активно і ефективно вони використовують у цій частині свою господарську компетенцію. Однак, юридичні особи публічного права, зокрема, їх організаційно-правові форми та правовий статус не є предметом регулювання ЦКУ. До того ж, не є предметом цивільно-правового регулювання і численні спеціальні публічно-правові режими реалізації інвестиційних відносин, що встановлені державою в окремих галузях економіки, на територіях з пріоритетним розвитком, у спеціальних (вільних) економічних зонах, технологічних парках, а також для іноземного інвестування та інвестування з України.

Разом із тим, Господарський кодекс України (далі – ГКУ), сформулювавши у ст. 10 зміст інвестиційної політики держави, зупинився на загальних засадах правового регулювання окремих різновидів інвестиційних відносин, а саме – на інноваційній діяльності, іноземних інвестиціях і деяких інших, що однак не утворюють системного регулювання цього складного й важливого типу суспільних економічних відносин.

Однак, імперативи розвитку ринкових відносин і актуалізація ними саме інвестиційного компоненту вимагають чіткої правової визначеності особливостей цих правовідносин, їх сталих форм та конструкцій, узятих, зокрема в динамічному аспекті. У зв'язку з цим виникає закономірне питання – яким чином повинно бути здійснено нормативно-правове забезпечення розвитку інвестиційних правовідносин. Вважаємо, що цілий ряд факторів впливає на постановку питання про необхідність розробки і прийняття в Україні Інвестиційного кодексу як комплексного нормативно-правового акту, який би на базі ЦКУ й ГКУ системно поєднав приватноправове й публічно-правове регулювання інвестиційних відносин.

Самостійним фактором, що свідчить на користь такого рішення є розвиток чинного інвестиційного законодавства України, що через бурхливу спеціалізацію втрачає свій системний характер, помножуючи внутрішні й зовнішні колізії та інші дефекти. Слід зазначити, що такої кодифікації повинна передувати робота на державному рівні моделі інвестиційного розвитку економіки України. У свою чергу, така модель повинна трансформуватися в чіткі напрямки державної інвестиційної правової політики. При цьому варто підкреслити правовий контекст такої політики та відповідної Державної програми, що має бути розробленою на її основі.

І. М. Кульчій,

аспірант кафедри земельного та аграрного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ПРИНЦИПІВ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Визначення принципів правового регулювання будь-яких відносин, в тому числі і аграрноправових має важливе значення для формування цілісного уявлення про них.

Проте, відсутність в юридичній науці єдиного підходу до розуміння принципів права потребує їх детального вивчення задля формулювання їх інтерпретації.

Слово «принцип» (походить від латинського «*principium*» – визначальне, те від чого похідне все інше, початок, першооснова, первинність) означає – засада, основа, керівна ідея, вихідне положення будь-якого явища (вчення, організації, діяльності тощо).

На сьогодні термін «принцип» вживається у різних значеннях: 1) основні засади, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи внутрішнього і міжнародного права, політичної, державної чи громадської організації (гуманізм, законність, справедливість, рівність громадян перед законом тощо); 2) внутрішнє переконання людини, що визначає її ставлення до дійсності, суспільних ідей і діяльності.

При характеристиці категорії «принцип» професор С. П. Погребняк звертає увагу на те, що він по-перше, представляє собою ідею, положення, вимогу, і по-друге, вона є основним, основоположним, засадичним, фундаментальним, вихідним, загальним, керівним, відправним, провідним, чільним. Науковець на-